

Milan Hrdlička, *Bohemistické miniatury*. Praha: Karolinum, 2013. 121 s. ISBN978–80–246–2176–0.

V běžné komunikaci užíváme slova, jejich tvary či spojení, aniž bychom se zamýšleli nad jejich podstatou a původem. Nelze proto než uvítat publikaci Milana Hrdličky *Bohemistické miniatury*, v níž jsou sebrány autorovy sloupky a drobnější práce zaměřené právě k výkladu jevů zdánlivě okrajových, v komunikaci však živých, mnohdy dokonce velmi frekventovaných.

Jak sám autor v úvodu zmiňuje, texty jsou určeny „dílem našim, dílem zahraničním bohemistům“ (s. 7). Odvažujeme se soudit, že právě dotazy zahraničních bohemistů, resp. zahraničních studentů češtiny, jejichž výuce se autor dlouhodobě věnuje, byly v mnoha případech motivací k důkladnému prozkoumání jevů, jež rodilý mluvčí vnímá jako samozřejmost. Pohled na češtinu zvenčí tak může být velmi inspirativní a může zprostředkovat rodilému uživateli jazyka nový pohled na jinak rutinně užívané jazykové prostředky. To platí pro etymologické výklady, v nichž autor rozkrývá jazykové a kulturně-historické pozadí jednotlivých lexémů, např. *Odkud je krůta?* (s. 37–39), nebo frazeologismů, např. *Stálo to Mailand*¹ (s. 34–36), stejně jako pro analýzy významových a funkčních odlišností, např. v konstrukcích typu *Jaký je ten/to student?* (s. 54–56) či *O něčem/ničem takovém neslyšel* (s. 56–58).

Vedle toho se Milan Hrdlička ve svých textech zabývá takovými jazykovými jevy, u nichž je i bez impulsu zvenčí zjevné, že vyžadují osvětlení, protože i rodilý mluvčí v nich váhá, či dokonce chybí. V zamyšlení *Čech – Nečech?* a *Čapkovi M/mloci* (s. 19–22 a 22–25) autor poukazuje na obtížnost správného zápisu obou slov při snaze o současné respektování pravidel pravopisu z roku 1993 a obecných zákonitostí, jimiž by se psaní velkých písmen mělo řídit; velkým písmenem jsou signalizována vlastní jména, která ze své podstaty odkazují k jedinečným objektům. Výrazem *Čech*, resp. *Češi*, je tak označován jedinečný národ, oproti tomu však lexém *Nečech* nerespektuje zásadu jedinečnosti, protože bez jakékoli specifikace označuje všechny ostatní národy, které nejsou české. Milan Hrdlička navrhuje vcelku logické řešení,

¹ V poznámce k textu autor podotýká, že „v důsledku zobecnění daného výrazu by bylo možné oprávněně uvažovat i o jeho pravopisné podobě s malým počátečním písmenem a s grafikou, která by více odpovídala tuzemské ustálené výslovnosti, tedy *majlant*“ (s. 35). Domníváme se však, že uživatelská praxe svědčí o tom, že vnímání adaptované formy pokročilo dále, než jen k úvahám o ní. Český národní korpus neregistruje ani jediný doklad formy *Mailand*, dokonce ani *Majland*, jak stálo v titulu výchozího článku (srov. s. 112) oproti tomu 70 výskytů tvaru *majlant*, převážně v kolokacích se slovesy *stát* a *vydělat* (srov. <http://syd.korpus.cz/ggXV7rnB.syn>).

tedy zápis *neČech*, hlavně ale poukazuje na rozpornost a nesystematičnost české pravopisné normy v oblasti psaní velkých písmen.

V pojednání *Komunikační versus komunikativní* (s. 47–48) autor poukazuje na to, k jakým sémantickým posunům může dojít – a dlužno říci, že často dochází – při záměně adjektiv *komunikační* a *komunikativní*, jež se charakterem adjektiva relačního a kvalitativního významně odlišují. Hrdličkova tvrzení vycházející spíše z intuitivně vnímané jazykové praxe, můžeme podepřít údaji Českého národního korpusu: při vyhledání kolokací obou adjektiv shodně nacházíme *komunikační/komunikativní dovednost, kompetence, schopnost* či *funkce*².

Tematicky jsou *Bohemistické miniatury* velmi různorodé a zahrnují zamyšlení charakteru etymologického, pravopisného, tvaroslovného, syntaktického i jazykově pragmatického. Jako systemizační kritérium autor zvolil slovnědruhovou příslušnost: toto hledisko sice na jedné straně působí jako čtenářsky vstřícné, na straně druhé však může být zdrojem obtíží při hledání některých idiomatických obrátů, které jsou rozebírány např. ve statích *To je (mi) fuk* (s. 25–26), *To je to právě* (s. 45–46), *Teta, kam jdete?* (s. 27–28) nebo *Nemáš bůra?* (s. 72–74). Snad by bývalo bylo možné se této komplikaci vyhnout zařazením frazeologické kapitoly za slovnědruhovou odděly.

Vzhledem k tomu, že texty sebrané v publikaci *Bohemistické miniatury* vznikaly v delším časovém období (1995–2013), je užitečná závěrečná *Bibliografická poznámka* odkazující k pramenům, v nichž byly jednotlivé stati původně zveřejněny. Jednotlivé analýzy jsou doplněny graficky odlišenými závěrečnými komentáři, které plní několik funkcí: uvádějí základní stati do kontextu současné jazykové situace i aktuálního jazykovědného kontextu, vedle toho začleňují analyzované jazykové jevy do širších tematických souvislostí a zprostředkovávají vhled do autorových osobních zkušeností lingvistických i pedagogických. Zajímavé jsou též informace o reakcích, které texty Milana Hrdličky v bohemistických kruzích vyvolaly (odezva A. Sticha na text *Čech – Nečech?* nebo O. Uličného na text *Bratras neviděl?*) – svědčí totiž o tom, že komentované jazykové jevy si pro svou obtížnou uchopitelnost skutečně zasluhovaly a stále zasluhují pozornost.

Autor zmiňuje (s. 7), že podnětem k soubornému vydání těchto dříve porůznu publikovaných textů bylo bilancování u příležitosti životního jubilea. Přejme tedy Milanu Hrdličkovi do dalších let elán a inspiraci, jež by daly vzniknout další takové publikaci.

Darina Hradilová, Olomouc

Literatura

Český národní korpus – SYN2010. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>.

² Srov. <http://syd.korpus.cz/ggXV7rnB.syn>.